

פרוטוקול מס. 10/ג
מישיבה ועדת הכלכלה

מיום ג' כ"ג טבת תשי"ד - 29.12.53

בשעה 11.00

משתתפים:

חברי הועדה:

- מ. בנטוב - היו"ר
- ב. אבניאל
- ש. בבה
- מ. חזני
- ש. לביא
- י. ניצני
- ע. מימון
- ש. פרלשטיין

מוזמנים:

- ד"ר מנדלסון - מטעם האוצר
- מר גפני - מטעם האוצר
- מר אורן - מטעם האוצר
- מר ליכטנשטיין - מ עמ' משרד המסחר והתעשייה
- מר אנג'ל - מטעם משרד המסחר והתעשייה

סדר היום: המשך הדיון בעיות יבוא מוצרים מוגמרים.

היו"ר מ. בנטוב:

אני פותח את הישיבה.
אנו ממשיכים בדיון על בעיות יבוא מוצרים מוגמרים. אנו רוצים לבדוק עכשו באיזו מידה מכשיר המכס יכול לעזור להגנה על תוצרת הארץ בפני יבוא מוצרים מתחרים. בישיבות הקודמות דנו גם על צורות הגנה אחרות, כמו - מתן רשיונות יבוא וכו', אבל היות והשאלה היא כל כך חמורה, והיות וישנן כל כך הרבה תלוונות וטענות בקשר ליבוא מוצרים מוגמרים שונים, המתחרים בתוצרת הארץ, - ורק היום קבלתי תלוונת מביח"ר "נעמן" על יבוא - והפעם זה במסגרת השלומים - לבני שמוט - אנו רוצים לטמוע מפי נציגי המכס, באיזו מידה יכול מכס לטמט מכשיר למניעת יבוא מוצרים מוגמרים.

מה שנוגע ללבני השמוט, לפני שנה

וחאי דנו ב ענין זה ומשרד המסחר והתעשייה הצטייה שהדבר לא יעזור יותר. והנה אנו רואים, במסגרת השלומים, טוב מביאים מאות טונות לבני שמוטי, ילדעת ביח"ר "נעמן", נופלות באיכותן מעלה המיוצרות בארץ.

כן הפנו חסומת לבנו למקרה הקטור בייצוא.

היה יצוא של מקלטי רדיו. נתן רדיון ליצואנית של מקלטי רדיו לייצא לתורכיה מקלטי רדיו במסגרת החוזה המסחרי בטכום של 50 אלף דולר, מתוך זה הממשלה מספקת חמרים ב-35 אלף דולר, ורק 15 אלף דולר הערך המוסף. במקום להתמורה תעמוד לרשות האוצר, נתנה להם רשות להביא את החמורה של 50 אלף דולר בצורת יבוא מתוכניה. מזה הביאו ב-25 אלף דולר כוסבה

ובזה כאילו החזירו לממשלה 25 אלף דולר במקום 35 אלף דולר, ובעד 25 אלף הדולרים הנוספים הביאו פירות מיובשים - ועל כך קבלנו חלונות ספירות מיובשים אלה מחחרים בייצור המקומי - ומכרו אותם בחוץ של מאה אלף לירות. האוצר הפסיד על ידי כך 10 אלפים דולרים, והם על ידי כך היכו את התעשייה המקומית, ונוסף לזה הרוויחו 100 אלף לירות.

אנו דנים עכשו ויבוא המחבל בתעשייה המקומית. האם נציגי מטרד המסחר והתעשייה יכולים לתת לנו הטברים לפיולות הפיננסיות הללו ומצו נותנים להביא את התמורה של הדולרים ביבוא מחבל כזה; בכל אופן, אנו רוצים ליטול את אנשי המכס, מדוע לא יחוקקו חוקים כאלה, שגם אם יוכלו להביא יבוא מסוג זה על ידי השגת רישיונות יבוא, יוטל עליו מכס כזה שלא יהיה כדאי להביאו.

ט. לביא:

בית החרוטה "דטנים", שמביא מתקנים מחו"ל היה מזמין בזמנו את החלקים הדרושים לו בארץ, בביח"ר בעין-חרוד. והנה, עכשו הפסיקו להזמין אצלנו, ומביאים את המתקנים המוגמרים מחו"ל, על כל חלקיהם.

היו"ר מ. בנטוב:

טרם שאנו רשום הדבור למר מנדלסון, אני רוצה, בסם כל חברי הועדה ובשמי אני, לברך את חבר הועדה לבוא ליובל המכעים שלו. אני מוכח לומר, שזוהי בודאי אפחעה לכולנו, כי אנו לא היה חשד בו שהוא בצעדים כל כך מאושרים הוך קדימה, ובפרט אנו המרץ שלו, שאנו עדיין לא גר פה בועדה, גם בכנסת וגם בסדה הפעולה הצבורית בארץ, שהוא עוסק בה באינטנסיביות, עולה בהחלט על המקובל בגיל זה, ולא נשאר לנו אלא לרכו, שעד 121 יסמור על מרצו, יכולתו, רוח נעוריו וכוח נעוריו שהוא מצטיין בהם עכשו.

מר מנדלסון:

אני מבקש את סליחת חברי הועדה שלא אמסור להם סקירה מלאה על המכס, אבל אני חושב ליהיה זה יותר טוב בסביל הדיון, המתנהל פה, אם נסמן קוים כללים ויסודיים, ואחר כך חברי, ואולי גם אני, נענה על שאלות.

אני רוצה לעמוד בקצור נמרץ על מדיניות המכס, זאת אומרת על תעריפי המכס המיוחדים להגנה על תוצרת הארץ, על מדיניות המכס בכלל, על הבעיות המסקיות הקשורות במכס מגן ועל מדיניות המכס לערוך מכסימלי על ענפי המסך. כן אמסור מאלים קצרות על הפרוצדורה הפרלמנטרית והצבורית, ולבסוף אביע כמה דעות אפיקורסיות בענין הסלת אמצעים נוספים למניעת יבוא מוצרים המבחיני בחוצרת הארץ.

עם קום המדינה היה הקו הכללי - להפוך את המכס ממכסיר פיסקלי גרידא למכסיר לפיתוח המסך ולהגנה על תוצרת הארץ. במסך 6 שנות קיום המדינה נעשה יכולה בלתי פוסקת לעזור לענפים החשובים והיסודיים בארץ אלו דרכים: א. שחרור מכסימלי על חמרי גלם ממכס; ב. הנהגת מכס מגן בשטחי די גבוה על כל תעשייה וכל ענף מסקי וראויים לדאגה; ג. זכות קדימה או לא אפילו מונופול לשחרור ציוד תעשייתי במובן הרחב ביותר על המלה, מכל עול פיסקלי.

אינני רוצה להגיד שממשלת המנדט לא עשתה יום דבר בשטח זה. כולנו יודעים, יגב הסוכנות וגם התאחדות בעלי התעשייה והמסך החקלאי הצליחו לקבל הגנה מנימלית. אבל אני חושב שלא אגזים אם אומר, שמאז קום המדינה הפכנו את תעריפי המכס לכלי משקי, ועשינו ויחוריים פיסקליים גדולים בהכנסות המדינה. באחד המאמרים שהופיע בעתונות האשימו אותי באופן אישי, שנכסלתי במדיניות המכס, כי ההכנסות לא היו גדולות, כי בימי המנדט ההכנסות מהמכס היו ההכנסות העקריות של ממשלת המנדט, ובימי המדינה ירדו ההכנסות והגיעו ל-12-13-15 אחוזים מכלל ההכנסות. עובדה זאת כשלעצמה מוכיחה שהקו הנקטנו בשטח המכס לא היה פיסקלי.

ט. לביא:

מה היה אחוז ההכנסות מומכס בימי המנדט?

מר מנדלסון:

50 אחוז.

עוזרי, מר גפני ומר אנג'ל שמסתחפים בדיון זה, בצעו יחד עם האוצר מאות צווים של העלאת שערי המכס לרמה די גבוהה לטעם מטרה זו של הגנה על תוצרת הארץ.

היו"ר מ. בנטוב:

לפי החוק, האוצר רשאי לעסוק כל סוגי מבלי להזדקק לאישור הכנסת?

מר מנדלסון:

כל פטור וכל הורדה היא בסמכות מלאה של שר האוצר. כל העלאת זקוקה לאישור של ועדת הכספים במסך חריג ואשור של הכנסת, אחרת מאבד הצו את תקפו.

המסק שלנו נתון בדינמיקה גדולה. מתחיל ביח"ר לייצר מוצרים פלסטיים ואנו מכניסים מכס מגן על מוצרים פלסטיים מוגמרים. אחר כך מגיע בית החרושת לייצור חמרים חצי מוגמרים ולבסוף הוא מצליח לייצר גם את חמר הגלם, ואז הוא דורש, ובצדק, להטיל מכס מגן על חמר הגלם.

מהי מידת ההגנה? - שערי העריף מכס מגן המוטלים על רוב התוצרת - פרט לתוצרת הקלאית - הם בין 50-70 אחוז. בדרך כלל יכולים ישנם שני מיני מכס: מכס קצוב, לפי משקל, ומכס לפי הערכה. אנו היינו רוצים לקבוע את המכס לפי ערך היבוא. ישנם מקרים יוצאים מן הכלל שהטלנו מכס בטעור של מאה אחוז, כמו למשל על הסגים התותבות שהובאו ארצה.

היו"ר מ. בנטוב:

העלתם את המכס באופן דחוף והוא שילם את המכס החדש?

מר מנדלסון:

הוא שילם את המכס ריטרואקטיבית.

ישנם מקרים שאנו חושבים למוצדק להטיל לא רק מכס מגן אלא מכס מונע. אולם אני חייב למסור לחברי הועדה, שאנו בעקטנות מיוחדת או אולי בחוסר תבונה ריאליסטית מנהלים מדיניות של מכס מגן מבלי להתחשב באמצעים אחרים, הרבה יותר דרסטיים, כמו - אסור יבוא בכלל. היחה תקופה שבה לחברי הועדה הצבורית לענין המכס היו במקום אסמכס מגן או דבר אקטואלי או איזה אנוכריזום, דבר שאינו מתאים למסק הנמצא בפיקוח, כי מצא המדינה, הכנות והרשויות המוסמכות קובעות מראש מה מותר להביא ומה אסור להביא.

הועדה הצבורית לעניני המכס, האוצר וגם ועדת הכספים הסכימה לדעתנו להמשיך במדיניות מכס המגן בקווים טעיינתי. מובן מאליו, שכל זמן שקיים פיקוח על היבוא, זהו רק אמצעי שני להגן על התוצרת המקומית, מכיוון שמדיניות היבוא נקבעת בראש וראשונה על ידי תקציב מטבע החוץ של המדינה, ועל ידי המדיניות של מתן רשיונות יבוא.

מה הם הקריטריונים לקביעת מכס מגן,

ומה היא הפרוצדורה? - הקריטריון הוא, שהמדובר על תעשייה קיימת במציאות ולא זו הקיימת בתכנית, ולגמל תעשייה זו נבדקת הקלקולציה, ואם מתברר שהיקף התעשייה הוא גדול בהשוואה לטווק, שצריך להבטיח לה את הטווק, או את רוב הטווק - נקבע מכס מגן.

מבחינה פרוצדורלית ישנה ועדת צבורית

לעניני מכס, שלפי חביעות של אוגונוני יצרנים, או של מפעלים בודדים, דנה בכל בקשה לפטור או למכס מגן. ועדה זו מתכנסת אחת לחודש, מאז קום המדינה, ויש לה סדר יום ארוך מאוד. ליכנסתה סנין ואנג'ל מייצגים את משרד המסחר והתעשייה בוועדה זו. כן משתתפים בוועדה נציגי משרד החקלאות, נציגי מרכז ההקעות ונציגי משרד האוצר, ומנהל המכס והבלו הוא יו"ר הועדה. כן משתתפים בוועדה אנשי צבור שמונו על ידי שר האוצר. ועדה זו מקימה לעתים קרובות ועדות משנה שטומעות את האינרנסים. דעת הועדה נמסרת לשר האוצר, ולא קרה מקרה אחד - לפי מיטב ידיעתי - ששר האוצר לא יקבל את דעת הועדה. בהתאם לכך מוציא שר האוצר צו והוא מועבר לוועדת הכספים של הכנסת.

בחוק דברי ברצוני לשמור בקצרה, לשם מניעת אי-הבנה, על היבוא הגלתי רצוי, שלמרות הפיקוח על היבוא ולמרות מכס מגן גבוה, הובא בחדישים האחרונים, ובעתונות מופיעה הדדיעה: "המכס שחרר יבוא זה". מר גפני יתן על כך הבריה מפורט יותר. אבל אני רוצה לומר, שהמכס הוא מוסד ממלתי שתפקידו לחזק כל החורה המובאת לנמל, כמוכן א כל המסמכים הם בסדר, ולגבות את המכס. המכס יכול לעכב את שחרור הסחורה, אבל יש חוק במדינה, והחלונות בודאי שצריכים לשמור על החוק.

הדעה האפיקורסית יראיתי להביע כדעה אישית בענין המדיניות יציגתי היא - שבקשר נעשה מה שהיה בכולחנו לעשות בשטח תעריפי המכס. אבל אני חושב שאנו יכולים להגיע לתאום מלא של הפיקוח על היבוא ולמניעת כל יבוא גלתי רצוי ובלתי נחוץ - אם נגיע לתאום מלא יותר במתן הרטיונות, כי ישנו אולי יותר מדי רטיונות מוסמכות למחן רטיונות.

היו"ר מ. בנטוב:

מר מנדלסון, ראייה לבקשך שתביע את דעתך ביחס ל-3 המקרים הקונקרטיים שהזכירו פה: לבני שמוטי, מתקני המובאים על ידי מפעל "הדשנים" ויבוא תאניה מיובסות, שלמרות שמוטל מכס מגן גבוה על מוצריה אלה, הם הובאו. האם אינך חושב, שעובדה זו מוכיחה שמכס מגן אינו מספיק?

מר מנדלסון:

אני רוצה לשנות על המקרה השלישי, שהזכיר אותו חבר הכנסת לביא - מתקני המיועדים למפעל הדשנים. עד כה נמנענו מהטלת מכס על ציוד. זה היה אחד העקרונות של המדיניות המטקית של תעריפי מכס - לא להטיל מסים על מכונות וציוד, ציוד חקלאי וציוד המיועד לתחבורה, ועל כלים מיוחדים או כלי עבודה שאינם מיוצרים בארץ. עדיין אין לנו תעשייה כבדה לייצור מכונות, אבל אנו בהחלט שוקלים את לא הגיע הזמן להטיל מכס מגן מנימלי של מכונות המובאות לארץ בטענה כדוגמתן מייצרים בארץ. על כל פניו, ברגע שתובא בפני מנהל המכס איזו תביעה מפציפית, נבדוק אותה ונראה מוכנים לנהוג בדרך זו של הטלת מכס מגן. אבל כאן יש גם השאלה של חסוב. אם הציוד בחו"ל עולה 10,000 דולר, וייצורו בארץ צריך לפחות 30 אלף דולר....

ש. לביא:

במסרה זה אין הבדל גדול.

מר מנדלסון:

אם כך, אני בדעה שלא צריך לתח רטיון יבוא.

גפני.

בענין התאניה ולבני השמוטי, יענה מר

מר גפני:

לבני השמוטי הן ציוד תעשייתי, ואם בעלי בית"ר יביאו את הענין בפני הועדה, אולי ישילו עליהן מכס מגן, כמוכן לאחר שיידונו בענין.

היו"ר מ. בנטוב:

ומה ביחס לתאניה?

מר גפני:

תאניה חייבות במכס של 250 פרוטה לקילו. לאחר שהתעוררה בעיית יבוא התאניה, הוטל עליהן מכס של 750 פרוטה לקילו.

ש. פרלסטין:

מר מנדלסון אמר שמחשבים את המכס לפי סדר החורה. נשאלה שאלה מי קובע, ואחה ענית, שהמומחים קובעים. אני רוצה להביא לחשומת לבך, שקורני מקרים שהרשות המוסמכת מוציאה רטיון יבוא על מצרך מסויים ומביאים מצרך אחר לגמרי, והמכס מחשב את המכס לפי המצרך שנושט ברטיון היבוא. אביא לכה דוגמה שקבלתי מהתאחדות בעלי התעשייה: נתן רטיון יבוא לבד ערבי, ומה שהגיע ארצה זהו משי מלאכותי. והמכס ששולם עליו, שולם כאילו זה היה בד ערבי. כאשר נשאל על כך המכס, תשובתו היתה, שאין לכה מומחים

טיש באפטרותם לקבוע מהו טיב הסחורה. אני יודע שהתאחדות בעלי החקלאיה הציעה למכס להקים ועדה שתעמוד לרשות מנהל המכס, בכדי לקבוע מכל מקרה ומקרה כאשר מחזוריים נפקות, מהי בעצם הסחורה שהגיעה ארצה, אם היא מתאימה לרשיון היבוא, ואם אינה מתאימה - מה צריך להיות דינה. על כל פנים, צריך להטיל את המכס על הסחורה שהגיעה, ולא על הסחורה הישומה ברשיון היבוא.

ד. פלדמן:

אני רוצה לשאול - מהי מדיניות המכס ביחס לכל מיני מצרכים הנמכרים בט"ק? ואם קיימת איזו שהיא הגבלה ביחס למכירת מצרכים אלה החייבים במכס ובמס מותרות?

ביחס לציוד המשוחרר ממכס, ברצוני לדעת מי בודק את הציוד המובא באמת נחוץ, ואם לא מביאים על יסוד שחרור זה ממכס, מוצרים שאינם דרושים.

ה. לביא:

אני רוצה לשאול את המכס הוא באמת דבר מועיל, כי אפשר להביא, למשל, ביצת מחורכיה ואם אפילו יוטל עליהם מכס מגן של 1000 אחוז, הן בכל זאת תהיינה זולות יותר מהביצות שלנו.

אני חושב, שהדרך היחידה למניעת יבוא כזה, היא מניעת יבואו בכלל, ולא על ידי הטלת מכס.

ו. בבה:

הייתי מקבל את הקונספציה הזאת שתהיה רשימה של מצרכים שאסור להביא ארצה, אבל בתנאי יאח כל יתר המצרכים אפשר להביא ארצה במכס נמוך. אני רוצה לחלוק על הנחתו של מר מנדלסון, שכאילו מדיניות המכס שלנו אינה פיסקלית. אני חייב להגיד, שאני חושב, שמדינה שמקיפה את עצמה במכס מגן אף פעם לא חוכל לפתח תעשייה יעילה, ובפרט מדינה המייצרת את התוצרת הגרושה ביותר במחיר הגבוה ביותר.

ועתה, ברצוני לשאל כמה שאלות:
א. האם קרו מקרים שרשות מוסמכת מסויימת הוציאה מן המכס סחורה שרשות מוסמכת ראשונה סרבה להוציא?

ב. כיצד מסודר עניין זה של יבוא חפצי עולים והעברת הון, כי בסופו של דבר אין עליה ומניין מביצות כל כך הרבה חפצי עולים?

ג. האם תשלום המכס אצלנו מבוסס על שיטה מסויימת או שהדבר נעשה ללא שיטה, ואם זה מבוסס על שיטת מכס מסויימת, עד כמה שהדבר נוגע להגנה על תוצרת הארץ, האם שיטה נבדקת מזמן לזמן?

ז. חזני:

אני ואני שומע, הערכה מצד המכס נעשית באופן מקרי, יש שהיא נמוכה מאד ואינה עומדת ביחס לערך האמיתי של הסחורה או המתנה, ויש להפך - שהערכה היא גבוהה ואינה עומדת בסוף יחס לערך האמיתי של הסחורה, ואז מתחילה פרייה של מיקוח.

ח. ניצני:

בחל-אביב נמכרים מעילי חורף ב-12 לירות. מעילים אלה היו מיועדים לעולים ונתנו כמתנה על ידי יהודי אמריקאי. העולים אינם מקבלים אותם, והם נמכרים לכל דיכפין ב-12 לירות. נשאלת השאלה - כיצד הגיעו המעילים האלה לשוק? כן אומרים, שעומדות להגיע ארצה בקרוב עשרות אלפי חליפות. נשאלת השאלה - האם הדבר הזה נחוץ לילסון כל שהוא?

מר ליכטנשטיין:

אינני יכול לענות על 3 המקרים שהוזכרו כאן, כי אינם ידועים לי בדיוק זה. אבל אני מציע, שלהבא במקרה ייובאו תלונות כאלה, תתקשר המזכירה אתנו לפני הישיבה, ואנו נוכל לבררם.

היו"ר מ. בנטוב:

אני מציע שתשלח לנו את הדברית בכתב.

מר ליכטנשטיין:

כיו"ר הועדה להגנה על תוצרת הארץ, תפעולת על ידי המשרד למסחר ותעשייה, שעל הקמתה הודיע סגן השר באחת הישיבות הקודמות, אני יכול להגיד, כי ועדה זו התכנסה אתמול בערב וישיבה עד שעה מאוחרת, וחברי הועדה הביאו מקרים כאלה של יבוא בחדשי האחרונים של שחורה הפוגעת בתוצרת הארץ, שכל המקרים שהובאו כאן, בהשוואה לכך הם צנועים. יש מדובר בשחורה בסווי של מליוני לירות ואלפי ימי עבודה שהולכיה וילכו לאבוד כתוצאה מכך.

כל הדברית האלה הובאו על יסוד רשיונות יבוא שהוצאו. וההיבוא לכך, הוא שרוב המקרים הלה - ויחזק גם ההיבוא המעילים שהוזכרו כאן - הם ירושה מהתקופה הפרועה של העברה, שלא הקפידו כל כך על העקרון הזה, בייחוד כשהמדובר הוא ביבוא שלא בהקצבת מבע זר. היה מצב של מחסור בארץ, ואז אם בא יהודי ורצה להביא בדרך של יבוא ללא תשלום או העברת הון או מתנה, שחורה מסויימת, נתנו לו רשיון יבוא בליברליות גדולה, מבלי לבדוק את הדבר מנקודת מבט של תוצרת הארץ.

עכשו נשאלת השאלה - מה לעשות עם הדברית האלה, כי הרשיונות הללו, חלק מהם עוד בתקפה.

היו"ר מ. בנטוב:

לכמה זמן מוציאים רשיון?

מר ליכטנשטיין:

בדרך כלל לשנה, אבל ישנם רשיונות שעדיין הם בתקפה, ועד לפני זמן קצר היה נוהל להאריך באופן אוטומאטי את תוקף הרשיון. כיום, דבר זה הופסק, ואנו רוצים למצוא דרך לכך, שדין הארכת רשיון יהיה כדין רשיון חדש. ישנם כמה יהודים שמחזיקים רשיונות יבוא על סכומים פנטסטיים. אנו שאלנו את אנשי המשפט אם יש אפשרות לעשות רביזיה של כל הרשיונות הללו, והתשובה שקבלנו היא כזאת, שבו בזמן לאפשר לשרב להאריך רשיון, ואין שום זכות לדרוש הארכה, בטול הרשיון הוא הרבה יותר קשה, ובמקרה כזה האיש יכול ללכת לבית דין גבוה לצדק ולטעון שהוא כבר התקשר ועשה סדרים שונים כדי להביא את השחורה. כך שאין אפשרות, כנראה, ללכת בדרך זו. לכן קיימים רשיונות שונים, והבעיה הזאת תתעורר יום יום עד שייגמר תקפה של הרשיונות האלה.

ש. פרלשטיין:

אני מבין שקשה לבטל רשיון, כי יכול להיות שבעל הרשיון התקשר כבר והוא יכול לדרוש פיצויים בעד נזקים שנגרמו לו. אבל אינני מבין מדוע אי אפשר לדרוש לשרון בדיקה כללית של הרשיונות ובטעת הבדיקה הזאת לבדוק מי התקשר כבר ומי לא, ולא להשאיר את הרשיונות הנמצאים בידם.

מר ליכטנשטיין:

דבר זה עדיין לא הוברר סופית, אבל עד כה דעת היועצים המשפטיים היא, שקשה להוכיח דבר כזה; כל מי שמחזיק ברשיון יבוא, יוכיח שהוא התקשר כבר.

אני רוצה להגיד בכה מלי, מדוע לפי דעתנו מכס המגן אינו מספיק להגנה על תוצרת הארץ, אם כי אני מקבל את כל מה שאמר אן ד"ר מנדלסון. ואנו מטעם משרד המסחר ותעשייה מעוניינים שבמקרים מתאימים יוטל מכס מגן, אבל יחד עם זאת, אחרי בירור השאלה אצלנו ולאחר התייעצות בוועדת הצבורית, ישיבה מי וצגי נציגי המסחר הקואופרטיב האחרות בעלי התעשייה ולשכת המסחר, הגענו לכלל דעה שמכס מגן אינו מספיק. קודם כל, משרדים ממסלתיים, מוסדות צדקה ומוסדות צבוריים, משוחררים בכלל ממכס. והואיל ואנו יודעים שדוקא חלק גדול מהנזילות קורה באמצעות המוסדות האלה וגם באמצעות המשרדים הממשלתיים, לגביהם

מכס מגן אינו מהווה עזיין הגנה מלאה.

דבר שני הוא ענין המחירים, ובעייה המחירית היא בעיה קשה מאד. השאלה היא חריפה בעיקר לגבי הטכסטיל. בדרך כלל אנו מביאים טכסטיל מאמריקה ומארצות אחרות במחירים נמוכים מאד. בארצות אלו הטכסטיל מהווה איזה עודף של העונה, ובעלי הטכסטיל, בכדי לא לשלם מס הכנסה, מוכרים את הסחורה במחירים זולים מאד. זהו הדין לגבי חלק גדול מהסחורות שמגיעות ארצה בשטח הטכסטיל.

דבר שלישי - נדמה לי שער היום מחובבם את המכס לפי שער של לירה-דולר, ועל כן אם אומרים ש על איזה סחורה מוטל מכס של 30-50 אחוז לגבי השווי האמיתי של הסחורה, זה רק החצי כי מחשבים את המכס לפי שער של לירה-דולר.

ישנו עוד דבר: ברוב המקרים בשטח הטכסטיל הערך של הבד שמביאים לגבי המוצר המוגמר אינו גדול, ולכן אפשר להביא את הבד וגם לשלם עליו את המכס וגם לתפור שמלה, וזה יסתלם, כי ערך הבד אינו גבוה.

אשר לענין שהזכיר חבר הכנסת פרלסטין, בישיבת הועדה הצבורית אחרון החיכוך כמה חברי על מקרים רבים שמצליחים להוציא מהמכס סחורות תחת שעורים בלתי נכונים.

המסקנה מכל אלה היא - שמכס מגן כלבד אינו מטפיק להגנה מלאה, וצריך יהד עז זה, כל זמן שיסגור רשיונות יבוא לעמוד על המסחר ולמנוע את היבוא הבלתי רצוי עצמו.

היו"ר מ. בנטוב:
אני רוצה לבקש אח מר ליכטנשטיין שיצנה בכתב על 3 המקרים הספציפיים שהופיעו כאן. כן הייתי מבקש לקבל את הפרוטוקול של הישיבה של הועדה הצבורית.

סגן שר המסחר והתעשייה הודיע שיפרסמו את רשימת רשיונות היבוא. בינתי נתפרסמה הרשימה השניה, ואנו עדיין לא קבלנו את הרשונה. הייתי מבקש שימצאו לנו את שתי הרשימות.

ועתה, ברצוני להעיר כמה הערות בקשר עם הדיון הזה. לצערי, אינני יכול לקבל את התורה של חבר הכנסת בבה בקשר עם היחיד הפונקציונלי בין חומרת המכס ופיתוח התעשייה, ומחוך סיבה פשוטה. עלי אדמות אין יש ארץ יחידה שפתחה את התעשייה בלי חומות מגן, וזה היתה אנגליה. כל שאר הארצות - גרמניה ואמריקה, אמריקה זו עם התעשייה העצומה עדיין מסתחרו - ציטו מאחורי תעריפי מס גבוהים. הארצות היחידות שאין בהן מכס מגן אלו הן הארצות הקולוניאליות, שלא נותנים להן להתפתח.

יחד עם זאת אני מסכים להרהור של חבר הכנסת בבה ש אמנם מדיניות מסחרית שלנו הייתה מכוונת לא לעניינים פיסקלי בעיקרם אלא באמת לפיתוח התעשייה. אבל סבור, שזה היה הרצון, אבל מכיוון שאנו יודעים שהאוצר עומד תחת לחץ מתמיד של חוסר כסף, התגובה הראשונה היא - לחשב כמה המכס יכניס. ואם האוצר עומד בפני הברירה, שיבוא האנים יכניס לו 10 אלפים לירות במכס נמוך, או לא יכניס אף פרוטה במכס גבוה, הוא לא יסוגל מזרז כל כך להעלות את המכס.

אבל אני מברך כל מאמץ של האצר להתגבר על פיתויים של רווחים מידיים ולתמוך באיזה שהוא קו שהוא בסופו של דבר משתלם יותר.

אני רוצה עוד פעם להדגיש הדגש מלאה את ההכרח הכפול בענין זה בשתי הזרועות - גם בצמצום מכסימלי של מתן רשיונות יבוא, וזה צריך להיות מלווה במקורר ובדיקת הרשיונות ועד לאיסור טוטאלי של יבוא מצרכים שבאמת יכולים לחבל בתעשייה המקומית, ומצ שני, הזרוע השניה - הטלת מכס מונע, שכוונתו אינה להכניס לאוצר כסף,

אלא פשוט למצוץ מפטרות של הסתננות. אני חושב שהסתננות של סחורות
שוניות המסבלות בכלכלה שלנו היא לא פחות מסוכנת מהסתננות של הערבים.

בענין זה, לדעתי, אנו חייבים להמליץ
על רביזיה מורלחת של תעריפי המכס שלנו. אם המדובר על עודפי ייצור
המטריקה, אני מעמיד את השאלה (האם במקרים כאלה צריך להיות מכס
הערכתי, כי הוא מעודד כל מיני זיופים וקומבינציות. יכול להיות שלגבי
סורה של מצרכים צריך לעבור ממכס הערכתי למכס קצוב.

אני גם חושב; שאין זה טוב להשאיר את
היזמה בענין זה למקורות של היצרנים. לדעתי; צריך לבדוק את כל הגדר,
לראות איפה ישנם חורים ולסתום אותם מראש. הייתי מציע בענין זה להתייעץ
עם התאחדות בעלי התעשייה ויצרנים אחרים ולבקש מהם שיקשו ועדה שתבדוק
את הדברים ותציע את הצעתיה. מינבי אומר שצריך לקבל את כל ההצעות,
אבל אני מציע לעודד שתוף פעולה, ולבקש להמליץ על בדיקה אל-הלונג
של כל תעריפי המכס המוטלים על מוצרים מוגמרים. אני מבין שצריך להקבע
קנה מידה לגובה התעריף, כי לא יכולה להיות ספטרות פנימית בענין זה.
הייתי מציע לקבוע גבול, בניה, 4-5 דולר, כלומר - גבול מכימלי.

ולבסוף; אולי אפשר לבקש מהמשרד המסחר
והתעשייה שיכין רשימה של כל הרשיונות העומדים בתקפם, ויעשה חסוה של
הסחורות שיש רשות להביא אותן לפי רשיונות שנתנו וחידשו אותם. אולי
באופן חד-פעמי צריך לחוקק חוק ביחס לרביזיה על כל הרשיונות.

ש. לביא:
אני מציע שיערכו רשימה של מוצרים
שהארץ יכולה להתקיים בלעדיהם, ולמוצרים
אלה לא ינתנו להבא רשיונות יבוא.

מר מנדלסון:
אני מענה על הדברים הכלליים, ומר גפני
יתן הסברים לשאלות. אני חושב שהדעה
המשותפת היא, שהדרך הראשונה - מינבי אומר היחידה - היא להשאיר את
הפיקוח על היבוא ולהשתמש במכס כאמצעי קומפלימנטרי די חשוב, ובמיוחד
כל זמן שישנו יבוא בלתי רגיל; זאת אומרת - יבוא מלתי מסחרי ובלתי
יצרני של עולים, מוסדות, משקיעים וכו'.

מינבי רוצה להתווכח על השאלה אם תעריפי
המכס הם משקיים או פיסקליים. רציתי לציין רק שותירים משקיים היו חשובים
בעינינו יותר מאשר ויתורים כספיים.

היו"ר מר בנטוב אומר שצריך לפתח את המכס
בכיוון של מכס מונע. ביבוא שאנו רואים אותו כיבוא בלתי הכרחי וחיוני
אנו מוכרחים ללכת עד הגבול הקצוני. הפוחי עץ, לפי דעתי, אין צורך בהם,
אבל בכל זאת ישנם מלחים שמביאים אותם, ועל כן הטלנו עליהם מכס של
1,500 ל"י. זאת אומרת, שהמכס צריך להיות כל כך גבוה והפיקוח הטכני
כל כך חזק, שאנשים יפסיקו להביא.

אין צורך לחזור על כך, שכל ארץ השואפת
לפיתוח תעשייתי, לא תוכל להגיע לכך מבלי להטיל מכס מגן, ואינני חושב
שחבר הכנסת בבה התכוון לומר, שאנו יכולים לעודד את המשק מבלי להטיל
מכס מגן. הוא רק דבר על הגבול המכסימלי. אני חושב שבהרבה דברים אנו
מתקרבים למכס מונע.

ביחס למכס הקצוב והמפס הערתי, הרי בעצם
הלכנו מהשיטה האנגלית של מכס לפי משקל למכס הערכתי, כי האינטנסיביות
לא הרשתה לנו להשאיר בשיטה זו. אצל בדברים בולטים, כמו בגדים משומשים,
שלפי דעתנו מביאים בהיקף גדול מדי, הטלנו מכס לפי משקל.

ביחס לפירות, הרי המכס מוטל לפי משקל,
והמכס הוא די גבוה.

לעשות רביזיה שלמה של תעריפי המכס
אפשר יהיה רק כשנגיע לייצוב מלא של המס. אנו מקבלים כל עזרה מכל
צד שהיא באה. אבל אם יבוא הרגע - ואנל מקוה שהוא די קרוב - שנרצה
להתאים את תעריפי המכס למצב החדש של ייצוב המס, בודאי נצטרך לשתף
בדבר את כל הגורמים המסקיים.

מה שנוגע להערכות גלתי נכונות, אני
יודע שגם בארצות בעלות מסורת מברייחים סחורות ומוסרים הצהרות גלתי
נכונות, והגורם לכך הוא חוסר שיתוף פעולה בין הקבל והמכס כדי לסתום
פירצות אלו.
על יתר השאלות יענה מר גפני.

מר גפני:

רציתי להוסיף כמה מלים ביחס לשאלת
הרשיונות. מיד ישנן טענות כלפי המכס,
או שהוא משחרר סחורה שלא היה צריך לשחררה, או שהוא מעכב שחרור
סחורה. כאשר הרשיון סמוציאה הרשות המוסמכת הוא בסדר, אין כל קשיים
והמכס פועל בהתאם לרשיון. אבל הקשיים מתגלים כאשר הרשיון אינו ברור.
והטענה שלנו היא בעיקר כלפי מרכז ההסקעות, סמוציאה רשיונות גלובליים
על סכומים של מליוני לירות מבלי לציין בצורה מדוייקת מהי הסחורה,
סרכזו ההסקעות התכוון שיביאו אותה.

רשיון צריך להיות על מסלוח ידוע, ולא
יתכן שרשיון ימסך שנה או שנתיים ועל יסוד זה יביאו סחורות, שהמומחה
הגדול ביותר אם ירצה לבדוק מה הביאו ומה לא, לא יתמצא בזה. נסינו
להסדיר ענין זה עם מרכז ההסקעות, אך לא הצלחנו. מרכז ההסקעות ממשיך
לתת רשיונות גלובליים על סכומים גדולים, ואם מביאים סחורה שלדעת
המכס היא פוגעת בתוצרת הארץ, המכס אינו יכול שלא לשחרר אותה, כי
טענת המביא היא, שסחורה זו כלולה ברשיון היות והרשיון הוא גלובלי.
זוהי שאלה המתעוררת מדי יום ביומו, ולדעתי, זוהי אחת הפרצות הגדולות
של היבוא.

בנוגע לרכיזיה של התעריפים, אני רוצה
להוסיף רק פרט אחד, שהעלינו את התעריפים על התאנים לא בגלל היבוא,
אלא שהעלאתו זו היתה בתכנית עוד לפני כן, ובשעה שהעלינו את התעריפים
על התאנים העלינו על עוד כמה מוצרים, זאת אומרת שיש מחסבה ותכנון
בענין זה.

אשר להערכה, זוהי בעיה קשה מאד, כי
כאשר יבואן מביא חשבון סחור"ל הוא עומד על טענתו שזה חשבון מוסמך.
כיצד אנו בודקים? יש לנו רשימות של מחירים עולמיים, ואנו מסווגים
את המחיר. אנו מקבלים גם ידיעות שוטפות מהקונסוליות שלנו בארצות
סממן מביאים סחורות, על המחירים באותן הארצות. מדי חודש אנו מקבלים
ידיעות על תנודות המחירים בשווקי העולם. כאשר המחיר שנתן על ידי
היבואן נראה סבבט ראשון כבלתי מדוייק, אנו מתייעצים גם ארגונים בארץ
גם עם יבואנים אחרים וגם שואלים על המחירים בשוק.

היו"ר מ. בנטוב:

אתה יכול לפסוד על כל פקיד שיסיים עין
על כך?

מר גפני:

יש קבוצה של מעריכים שבראשה עומד מעריך
ראשי ונוסף לכך ישנה מחלקת בקורת

שעושה את ההסוואות.

אני חייב לומר, שעד עתה לא הובאו
לתשומת לבנו משלוחים שהערכנו אותם במחיר נמוך מדי, פרט למקרה של
הבדר הערבי, שמינני יודע אותו. מה שנוגע לבדים, הרי כשמתעוררים
ספקות, אנו עוסדים בקטר עם מבון התקנים, יש לנו מעגדה קבועה בתכנון
בחיפה, וכל החמרים נשלחים לשם לבדיקה.

ביחס לסק"ם, סחורות היבוא המחולקות
לחיילים פטורות מס, וזה מבוסס על 3 לירות לחיל, וסחורות היבוא
אינן נטורות לכל אחד אלא אך ורק לפי תלושים.

אשר להערכה עצמה, אנו מעריכים את המכס לפי לירה-דולר, מכיוון שכאשר חנהינו את הפרמיה של 80 אחוז, זה עוד לא נקרה תעריף רשמי. אם יבוא שנוי בענין זה, נעשה את הרביזיה הזאת ונתאים את גובה המס לערכו. יחס מותרות אנו לוקחים לפי 1,800, ועל זה נוסף רווח באורך 30 אחוז, כך שהמסים הם גבוהים מאד, כי אם נוסיף לזה את המכס שמגיע ל-60 אחוז, הרי שהמסים בכללם מגיעים למאה אחוז.

מר אנב'ל:

ביחס לרטינות היבוא רצייתי להוסיף, כי קיים רשיון כללי שמאפשר למטרדי מטסלה להביא מוצרים ללא רטינות יבוא. משרד העבוד, למשל, הביא 170 אלף מקררי קרח.

היו"ר ס. בנטוב:

בשביל מי?

מר אנב'ל:

בשביל העולים החדשים. ישנו עוד יבוא שאינו נזקק לרטינות יבוא, וזה היבוא הנמצא במחסני הערוכה. אם "שהם" צריכה לצבוע את אניותיה, הרי היא מביאה את הצבע מחו"ל, בו בזמן שצבע זה מיוצר בארץ ואף מיוצא לחו"ל.

מה שנוגע לרטינות המוסמכות להוצאת רטינות יבוא, הרי בשנת 1949 הוכיחה רשימת סחורות לפי תעריפי המכס שכל רשות מוסמכת יכולה להוציא אליהן רטינות, כדי שרשות אחת לא תוציא רשיון יבוא על סחורה שרשות שניה מוסמכת להוציא.

מר גפני:

כאן אני חייב לומר כי בזמנו, המכס, שגם הוא רשות מוסמכת, הוציא רשיון יבוא לפקקים. כאשר הובאה תלונה בגד יבוא זה, הפסקנו להוציא רטינות, והנה בכל זאת הובאו הפקקים, ומתברר שמשרד החקלאות הוציא רשיון זה; כאשר הופנתה התלונה למשרד החקלאות, הפסיק להוציא רשיון; ובכל זאת טוב הופיעו פקקים על יסוד רשיון יבוא שהוציאה סמכות אחרת.

מר אורן:

לדעתי, בכל מקרה שאומדים לעלות תעריפי מכס, צריך לעשות שני דברים גם יחד, גם לבדוק את המחירים של המפעל הישראלי, וגם לבדוק את הערך המוסף שהמפעל הזה מרוויח. לדוגמה - מפעל הנזיר בחדרה ביקש מכס מבן, ואנו היינו מוכנים ללחת מחצית הדרך או 3/4 הדרך לקראתו, אבל אנו היינו צריכים לבדוק מהו המחיר שהוא דורש, ומהו הערך המוסף שלו.

ס. חזני:

אני מציע להזמין לישיבה הבאה את מרכז ההשקעות.

היו"ר ס. בנטוב:

אני רוצה להודות לנציגי משרד המסחר והתעשייה ולנציגי משרד האוצר על האינפורמציה שמסרו לנו. לישיבה הבאה נזמין את מרכז ההשקעות, ובמידה שנספיק ניגש לסיכומים. על כן אני מבקש את חברי הוועדה למצוא בכתב את הצעותיהם לסיכום.

הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.30